

A photograph of three children with long, light brown hair, seen from behind, hugging each other in a snowy, wooded area. The child in the center is wearing a dark green sweater, while the two children on either side are wearing blue long-sleeved shirts. The background is a soft-focus view of snow-covered trees and ground.

Terapiat etulinjaan

Miten Suomen perustason mielenterveyspalvelut
saadaan korjattua

Samuli Saarni, dos., hankejohtaja

22.2.2023

Mielenterveyskriisin 5 kiteytystä:

1. Mielenterveyden häiriöiden kustannukset ovat noin 5% BKT:stä, yli 10mrd€ vuodessa (OECD)
2. Mielenterveyden häiriöt ovat suurin työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauslomien aiheuttaja
3. Erityisesti nuorilla merkittävin terveysongelma, joka voi hoitamattomana uhata koko elämänuraa
4. Ongelmat vain kasvavat, vaikka jo 2% aikuisista käy KELAn tuella pitkässä kuntoutuspsykoterapiassa
5. Perustason mielenterveyspalvelut ovat liian vähäisiä, ja erikoissairaanhoidon tukkeutunut läheteiden kasvun ja työvoimapulan yhdistelmästä

Mikään määrä resursseja ei riitä, jos jatkamme nykyisillä toimintatavoilla

Kuntoutuspsykoterapia on nelinkertaistunut vuosina 2010-2021. Käytännössä kuntoutusterapian järjestelmä on paljolti tukkiutunut potilaista, jotka olisi voitu hoitaa lyhytterapialla. Seurauksena pitkiä terapiaa tarvitsevien on vaikea päästä hoitoon.

Terapiat
etulinjaan

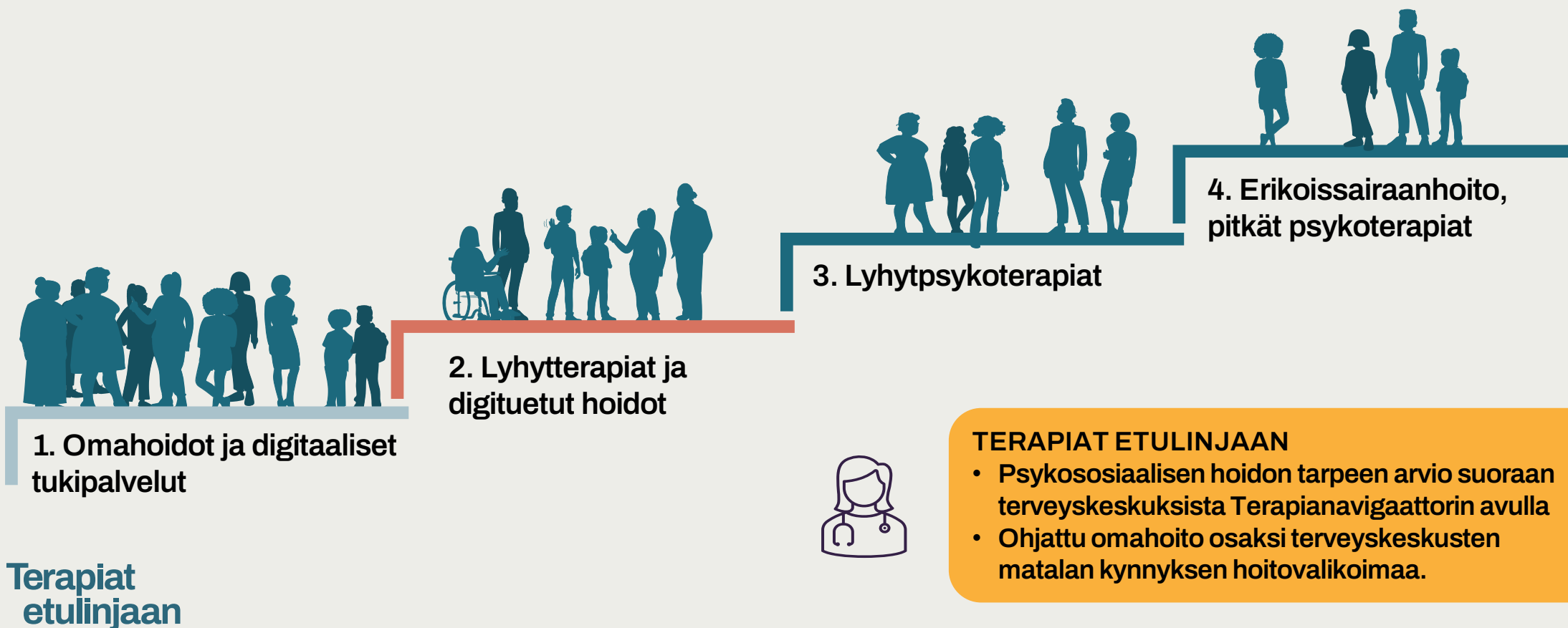
Lähde: Kela

Taulukko. Kelan kuntoutuspsykoterapian saajat ja kustannukset vuosina 2010–2021

Vuosi	Saajat yhteensä	Nuorten psykoterapia (16–25-vuotiaat)	Kustannukset, milj. euroa
2010	15 757	4 812	22,9
2011	18 245	5 496	27,6
2012	20 374	6 328	31,9
2013	22 576	7 182	35,1
2014	25 050	7 970	37,7
2015	27 300	8 738	39,8
2016	31 410	6 470	58,0
2017	36 654	10 203	67,5
2018	43 978	11 494	78,7
2019	50 392	12 595	87,3
2020	56 682	14 011	98,8
2021	60 756	15 298	106,6

Huomautus. Vuosina 2011–2014 henkilö on laskettu vain kertaalleen joko harkinnanvaraisena myönnettyä psykoterapiaa (vuonna 2015 enää joitakin kuntoutujia) tai kuntoutuspsykoterapiaa saaneeksi.

Tarvitaan porrastettu hoitomalli -hoitoon nopeasti ja resurssien jako viisaasti

Terapiat etulinjaan – onnistumisen avaimet

1. Hoidon tehokas porrastaminen

- Alkuun nopeat kevyet hoidot. Tarjolla laaja valikoima.
- Ammattilaisten kattava kouluttaminen ja menetelmäohjaus

2. Digitaaliset ratkaisut kerralla koko maan käyttöön

- Digituettut hoidot ja omahoidot 24/7 (Mielenterveystalo.fi, nettiterapiat)
- Nopea ja oikea hoitoon ohjaus (Terapia- ja interventionavigaattorit)
- Digitaaliset tukipalvelut ammattilaisille

3. Yhteiskehittäminen ja osaamiskeskukset

- Palvelut ja toimintamalli räätälöidään aina alueellisesti
- Kansallinen psykososiaalisten hoitojen osaamiskeskusrakenne

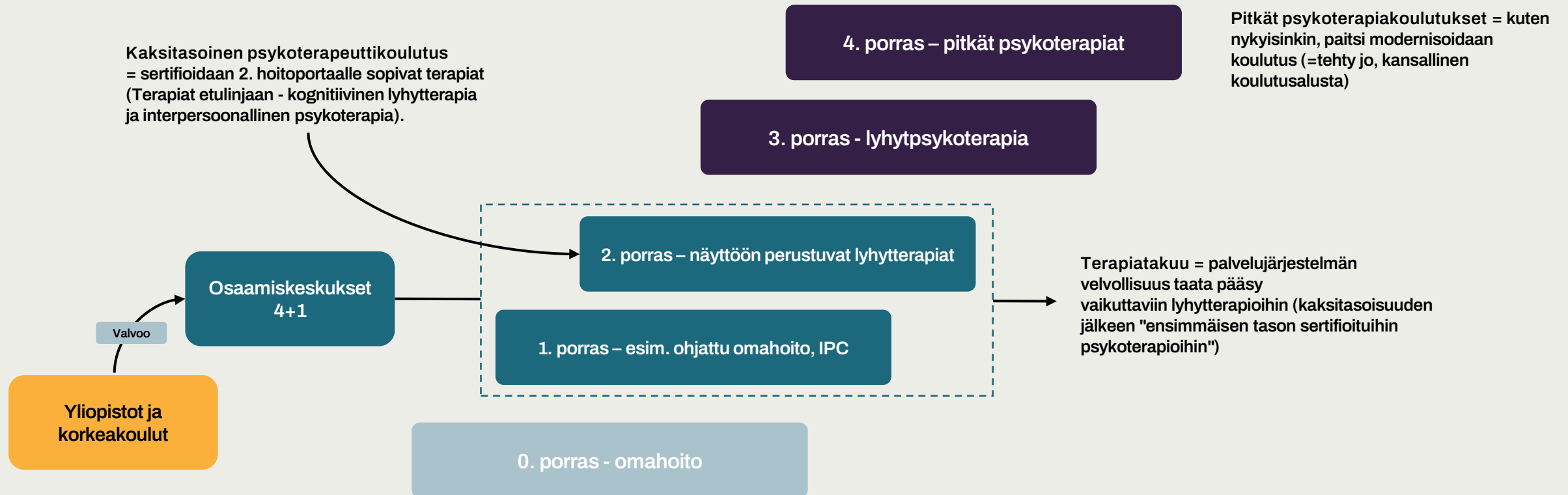
Mielenterveyspalveluiden turvaamiseksi tarvitaan osaamiskeskusten verkosto

- 1. Viisi osaamiskeskusta**, jotka palvelevat ja tukevat hyvinvointialueita terapiaan pääsyn turvaamisessa hyvinvointialueiden yhteistoiminta-alueilla.
- 2. Kansallinen osaamiskeskus**, joka koordinoi palveluiden kehittämistä ja ylläpitää kaikille hyvinvointialueille tarjottavat digitaaliset mielenterveyspalvelut

Osaamiskeskukset on jo perustettu osana Terapiat etulinjaan – toimintamallia

- Vuodesta 2020 osana sote-uudistusta rakennettu kansallinen toimintamalli
- > 30m€ valtion hankerahoitus, >130 henkeä tekemässä koko maassa
- Tavoitteena merkittävä kestävyysvajeeseen mielenterveyden häiriöiden osalta

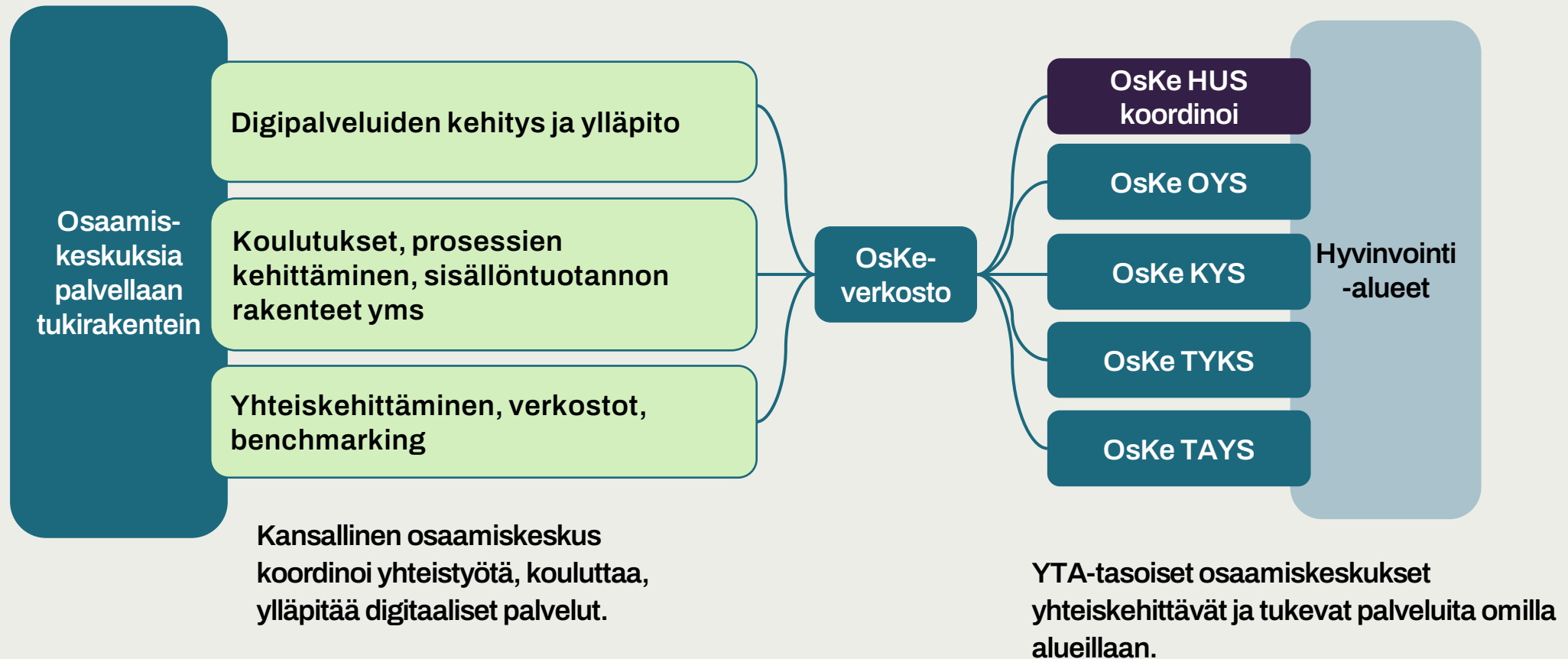
Osaamiskeskuksilla toteutetaan terapiatakuu:

Terapiat
etulinjaan

Osaamiskeskukset ovat jo olemassa

ja rakennettu 1+4 malli toimii hyvin. Mutta miten vakiinnutetaan osaksi sotea?

Mitä tarvitaan seuraavaksi teiltä, hyvät poliitikot

- **Päätökset, joilla vakiinnutetaan Terapiat etulinjaan -toimintamalli osaksi kansallista ja hyvinvointialueiden mielenterveys- ja päihdepalveluita.**
 - *Hallitusohjelmakirjaus osaamiskeskuksista*
 - *Päätökset noin 12,8 miljoonan euron rahoituksesta osaamiskeskuksille vuodessa*

Ehdotus hallitusohjelmakirjaukseksi:

Vahvistetaan perustason mielenterveys- ja päihdepalveluita ja edistetään digitaalisia mielenterveyspalveluita.

- Perustetaan valtakunnallinen psykososiaalisten menetelmien ja digitaalisten mielenterveyspalveluiden osaamiskeskus.
- Vakiinnutetaan YTA-kohtaisten osaamiskeskusten toiminta kattaan myös digitaaliset mielenterveyspalvelut.
- Turvataan osaamiskeskusten rahoitus.

A photograph of three children with long, light brown hair, seen from behind, hugging each other in a snowy field. The child in the center is wearing a dark green sweater, while the two children on either side are wearing blue sweaters. The background is a soft-focus view of snow-covered trees and ground.

Terapiat etulinjaan

Kiitos!

Seuraa somessa ja lue lisää verkkosivuilta terapiatetulinjaan.fi

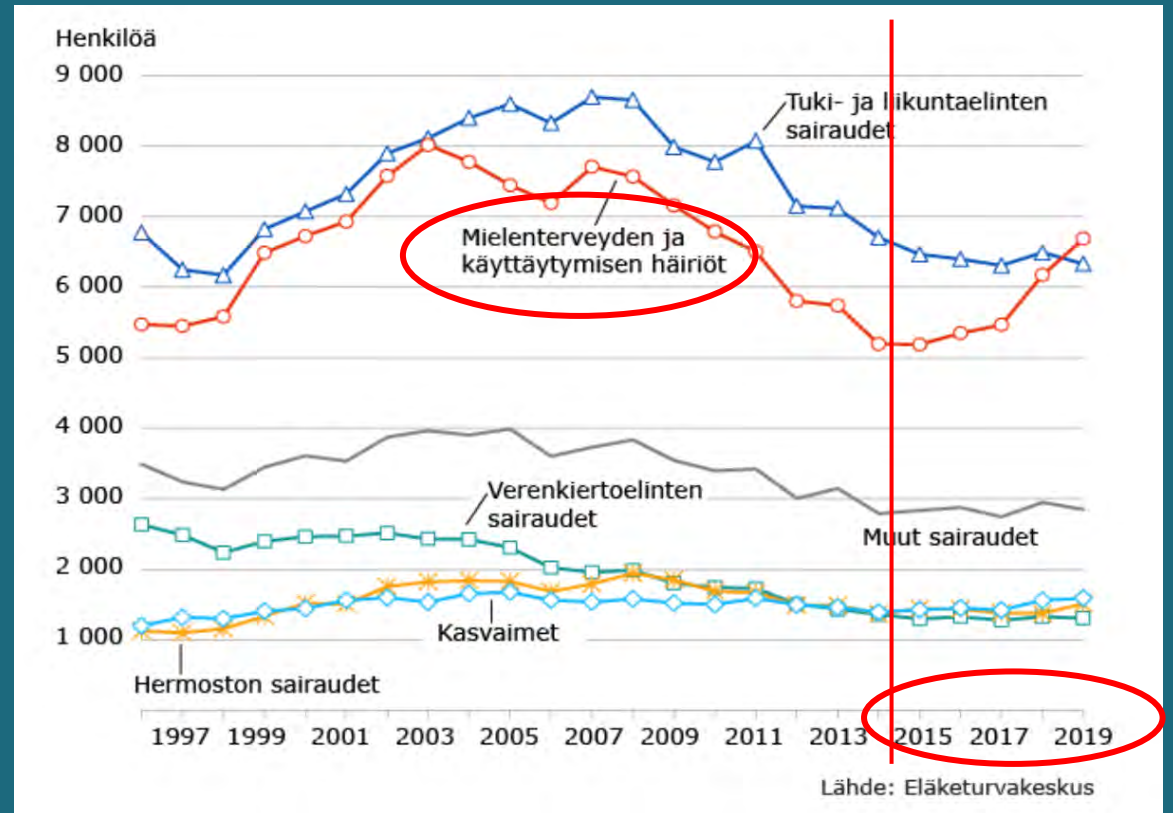
**Terapiat
etulinjaan**

Lisätietoja

Mielenterveyden ongelmat ovat suurin sairauspäivärahan ja ennenaikaisen eläköitymisen aiheuttaja

- Kehitystrendi on ollut erittäin huolestuttava jo ennen pandemiaa. Panostukset eivät ole oikeassa suhteessa ilmiön vakavuuteen.

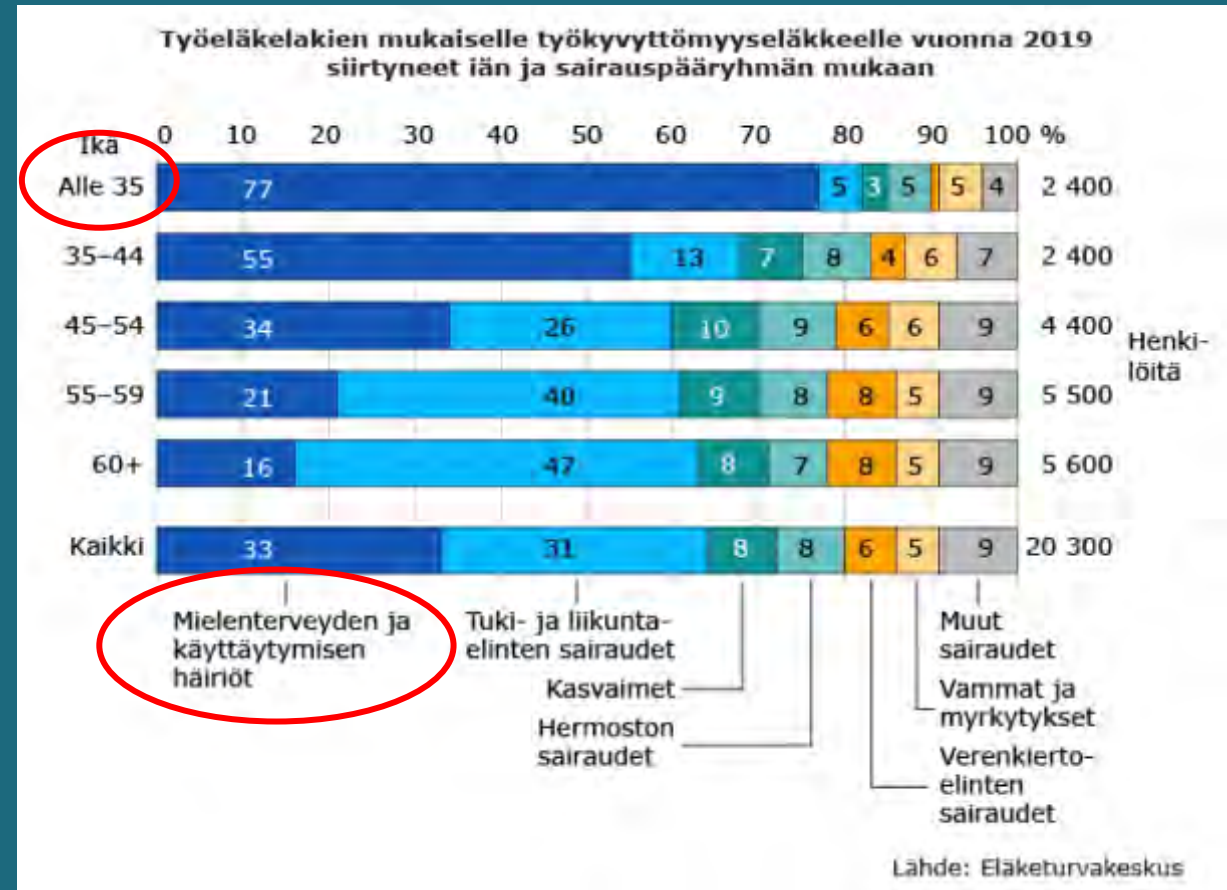
Työeläkelakien mukaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle vuosina 1996–2019 siirtyneet sairauspääryhmän mukaan

Kyse on nuorten ja nuorten aikuisten ylivoimaisesti suurimmasta terveysongelmasta

- Hoitamattomat tai huonosti hoidetut mielenterveysongelmat ovat yksilötason tragedia ja kansantalouden tärkeimpiä kestävyysongelmia. Nuoret ihmiset jäävät työkyvyttömyyseläkkeelle jo ennen työuran alkua.

Terapiat
etulinjaan

Mielenterveyden häiriöiden kustannukset >10 mrd €/v ovat kestävyysvajeen kannalta merkittäviä

- Mielenterveysstrategian arvio kokonaiskustannuksista oli 11mrd€ 2015. Tämä on 5% BKT:stä.
- Tämän jälkeen tilanne on selkeästi pahentunut.
- Suurin osa kuluista on työkyvyttömyydestä ja sosiaalieduista syntyviä. Alle neljäsosa on terveydenhuollon kuluja ja murto-osa avohoidon kustannuksia.

Terapiat
etulinjaan

Arvio mielenterveysongelmien (sisältää päihdeongelmat) aiheuttamista suorista ja epäsuorista kokonaiskustannuksista Suomessa sekä EU-maissa vuonna 2015.

(OECD/ EU, 2018)

			EU 28	Suomi
Kokonais-kustannukset		milj. €	607 074	11 140
		% BKT:sta	4.10 %	5.32 %
Suorat kustannukset	Terveystenhuolto-menojen aiheuttamat kulut	milj. €	194 139	2 576
		% BKT:sta	1.31 %	1.23 %
	Sosiaalietuksien kautta syntyvät kulut	milj. €	169 939	3 884
		% BKT:sta	1.15 %	1.85 %
Epäsuorat kustannukset	Työmarkkinoilla syntyvät kulut	milj. €	242 995	4 681
		% BKT:sta	1.64 %	2.23 %

**Terapiat
etulinjaan**

Terapiat etulinjaan -toimintamallin ratkaisut

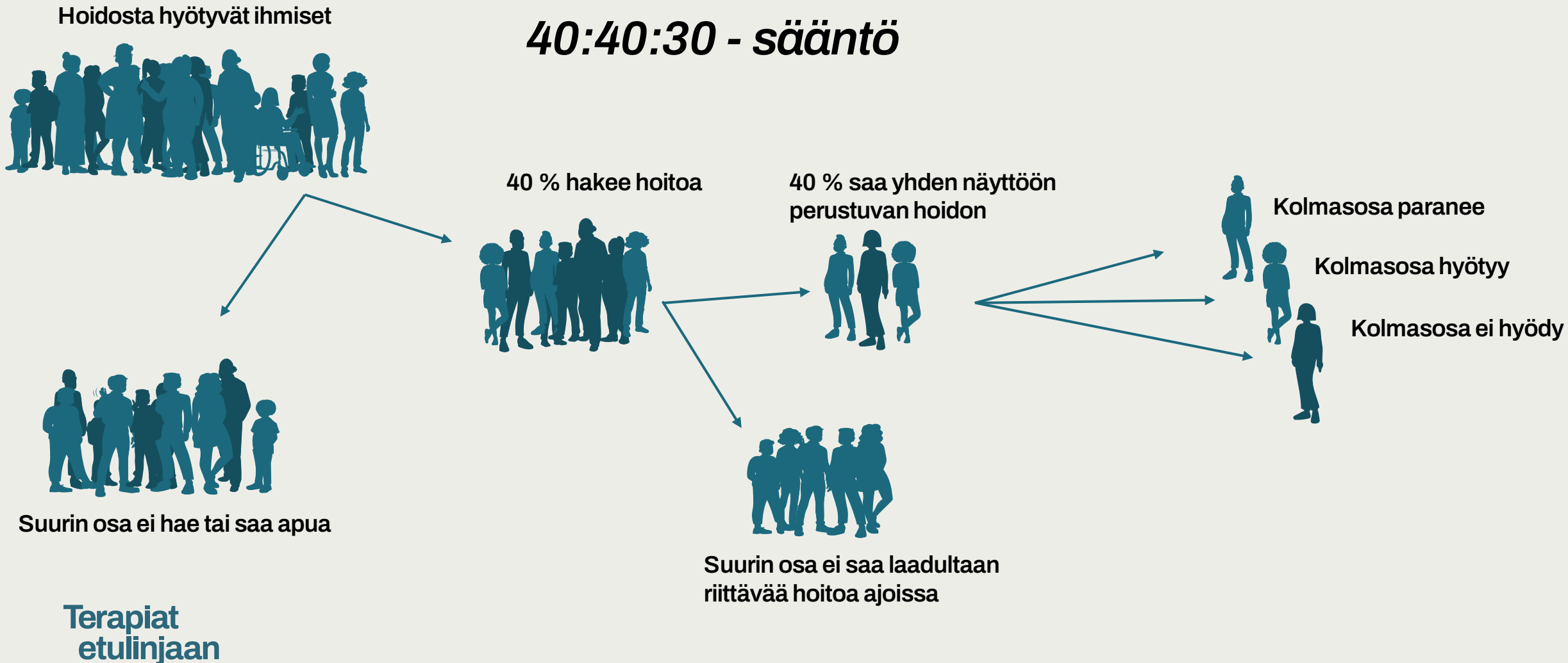
Terapiat etulinjaan - toimintamalli on vuonna 2020 käynnistetty kansallinen yhteistyö mielenterveyspalveluiden korjaamiseksi

Terapiat etulinjaan -malli toimii

1. Oikeaan osuva hoidon tarpeen arviointi heti.
2. Hoito alkuun viikossa.
3. Kuukauden sisällä voidaan kaikille suomalaisille tarjota monipuolinen valikoima vaikuttavia terapioida.
4. Onnistuu nykyisten resurssien puitteissa.

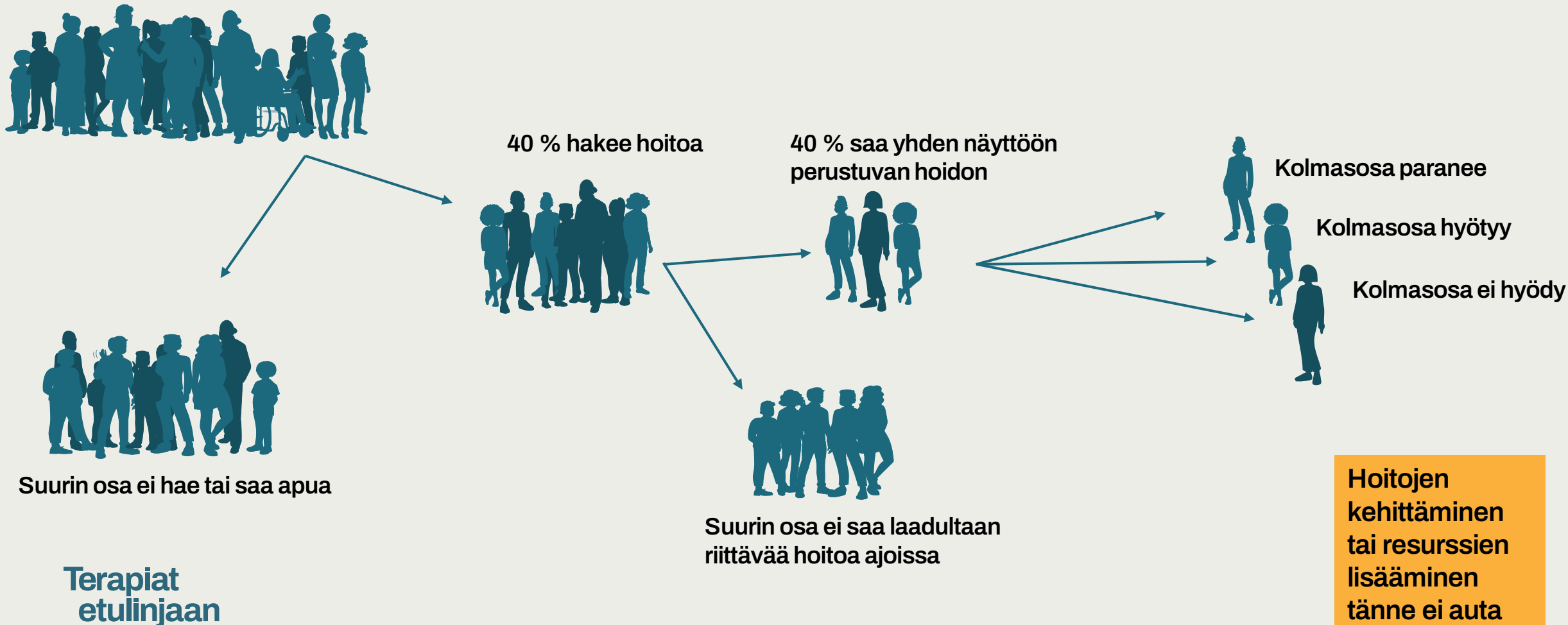
Terapiat etulinjaan -toimintamalli toteuttaa sekä terapiatakuun että perusterveydenhuollon 7 päivän hoitotakuun.

Miksi mielenterveyspalveluiden kehittäminen yleensä epäonnistuu?

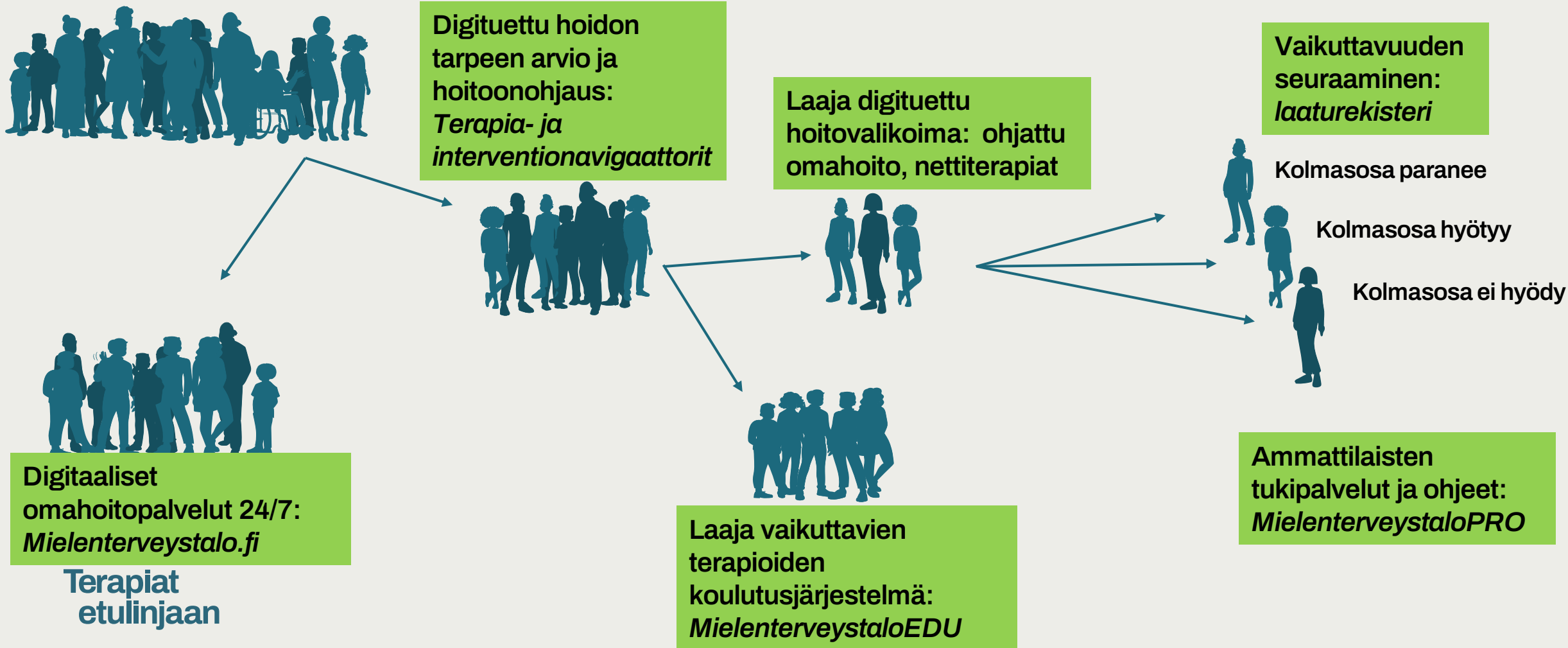
Miksi mielenterveyspalveluiden kehittäminen yleensä epäonnistuu?

Pistemäiset korjausyritykset eivät onnistu. Siksi Terapiat etulinjaan – kattaa koko hoitoprosessin kehittämisen

Miksi mielenterveyspalveluiden kehittäminen yleensä epäonnistuu?

Terapiat etulinjaan – yhteiskehittäminen, kansallinen ja alueelliset osaamiskeskukset, terapia- ja interventiokoordinaattorit

Miksi mielenterveyspalveluiden kehittäminen yleensä epäonnistuu? TILANNE 2/2023

Kansallinen ja YTA osaamiskeskukset (>100 hlö), HVA-jalkautuneet terapia- ja interventiokoordinaattorit (>50 hlö)

Terapia- ja interventionavigaattorit:

- 2,2m väestöpohja, 2500pt/kk kerralla oikeaan hoitoon
- 2023 lopussa > 4,3m väestöpohja ja 5000 pt/kk arvio

Laaja digituettu hoitovalikoima. Esim.

- 17 000 nettiterapiaa 12 eri ohjelmalla v. 22 (yhtä vaikuttavaa kuin kasvokkainen terapia)
- 40 ohjattua omahoitomallia, (56% läpikäyneistä ei jatkohoidon tarvetta)

Vaikuttavuuden seuraaminen: *laaturekisteri (käytössä, palvelusetelihoitot reaaliaikaisessa seurannassa)*

Kolmasosa ei hyödy

Digitaaliset omahoitopalvelut 24/7:

- >100 000 omahoitoa / kk
- 20m sivuavausta / v

**Terapiat
etulinjaan**

Julkisen palveluvalikoiman kattava vaikuttavien terapioiden koulutusjärjestelmä:

- 14 erilaista terapiakoulutusta
- 600 kogn lyhytterapeuttia, + IPC, IPT, CK...
- 4000 ammattilaista parhaillaan koulutuksissa

Ammattilaisten tukipalvelut ja ohjeet:

- 120 mittaria,
- yli 50 hoito-opasta

Terapiat etulinjaan – toimintamallin kustannukset ja säästöt

Kustannukset: Kansallisen ja YTA-tasoisten osaamiskeskusten ja tukipalveluiden ylläpito (kansalliset digipalvelut ja kehitysverkostot, YTA-tasoiset tuki- ja koulutuspalvelut, HVA-tasoiset terapia- ja interventiokoordinaattorit) 12,8-15m€/v.

Terapia- ja interventionavigaattorit
→ Tehostaa hoidon tarpeen arviota, lyhentää hoitajaksoja
→ lisää hoitojen vaikuttavuutta

Laaja digituettu hoitovalikoima:
→ Ohjattu omahoito ja nettiterapiat vähentävät henkilöresurssin tarvetta
→ Digituetut terapiat monipuolistavat hoitovalikoimaa
→ Parempi vaikuttavuus ja nopea saatavuus samalla henkilöstömäärällä. Vähentää ESH ja KELA-terapian tarvetta

Laaturekisteri
→ Parantaa vaikuttavuutta
→ Palvelusetelin kanssa mahdollistaa monituottajamallin hallinnan

Kolmasosa paranee

Kolmasosa hyötyy

Kolmasosa ei hyödy

Mielenterveystalo.fi (ja ammattilaisten osio)
→ Omahoitojen käyttö vähentää ammattilaiskontaktien tarvetta, riittää suurelle osalle potilaista
→ Ammattilaisten ja omaisten tietopohjan lisäämisen hyödyt
→ Säästää koulutuskustannuksia

Mielenterveystalo terapiakoulutuslusta:
→ Digijärjestelmä ja terapiakoordinaattorit säästää koulutuskustannuksissa ja osaamisen ylläpidossa
→ Monipuolinen ja vaikuttava hoitojärjestelmä mahdollistuu ja lisää vaikuttavuutta

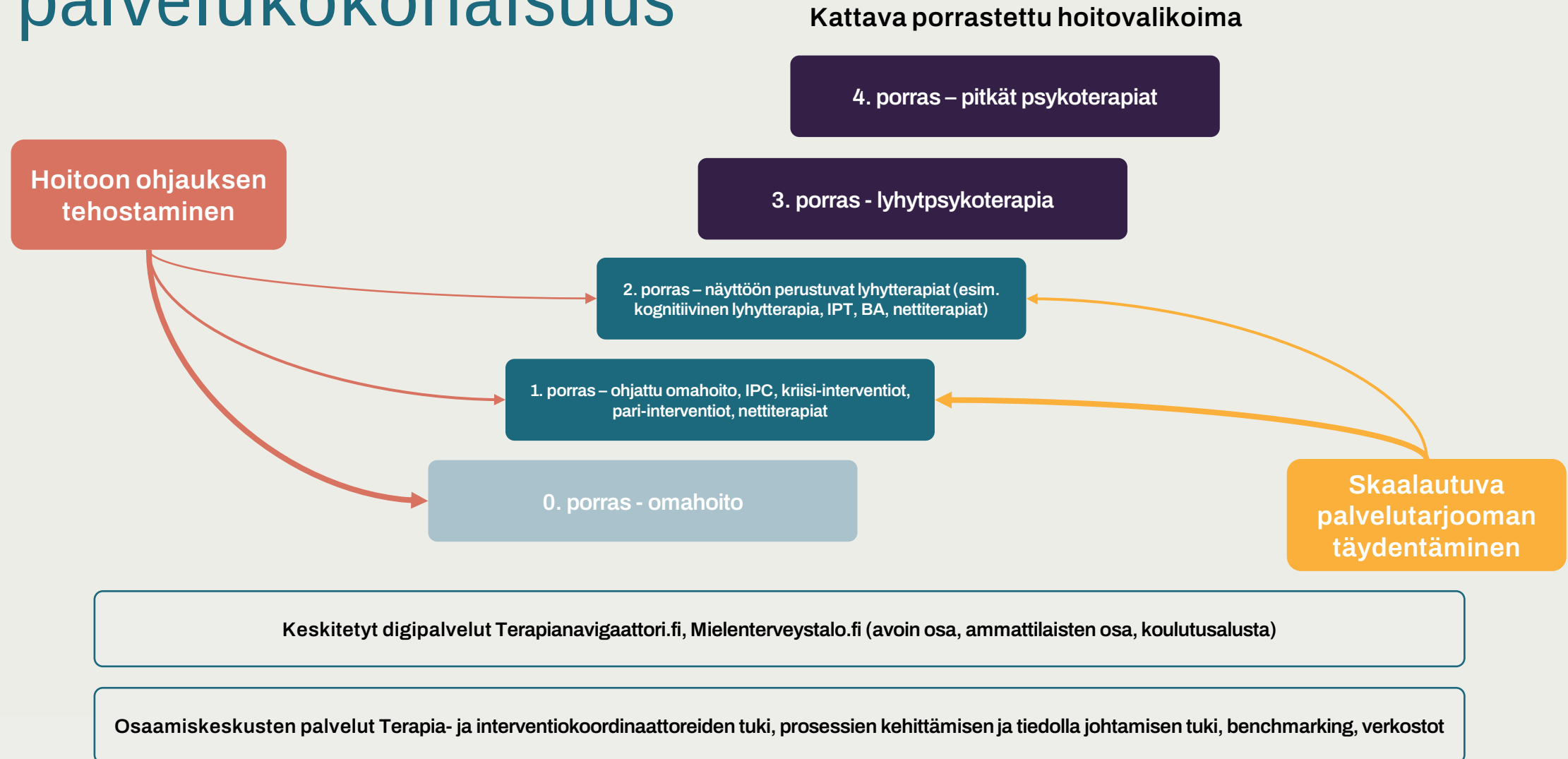

Kokonaisuudessaan:
→ Hoitoon pääsy nopeutuu takuutasolle ilman terapeuttimäärän lisäämistä
→ Vaikuttavuus paranee, mikä vähentää ESH ja KELA käyttöä ja sairauslomia

Terapiat etulinjaan

Miten ratkaisuihin tehdään
pysyviä?

Osaamiskeskusten tuella ylläpidettävä palvelukokonaisuus

**Tarvitaan hallitusohjelmakirjaus:
perustetaan kansallinen psykososiaalisten
hoitojen osaamiskeskus
ja aluekeskukset viidelle YTA-alueelle.**

Osaamiskeskukset voisi perustaa esim. keskittämisasetuksella

1. Tarvitaan keskittämisasetukseen uusi säädös kansallisesta osaamiskeskuksesta (3 §)

Tehtävä on samankaltainen 3 §:ssä jo olevien muiden tehtävien kanssa (vrt. syöpäkeskus)

- Ehdotus: *HUS-yhtymälle psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien sekä digitaalisten mielenterveyspalveluiden valtakunnallista suunnittelua ja toiminnan yhteensovittamista koskevat tehtävät*

• 2. YTA-osaamiskeskusten tehtäviä laajennetaan ja selkeytetään (4§)

- Ehdotus: 6) psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien arviointi ja niiden osaamisen ylläpito sekä digitaalisten mielenterveyspalveluiden alueellinen tuki ja kehittäminen valtakunnallisessa yhteistyössä

Osaamiskeskukset tarvitsevat toimiakseen erillisen rahoituksen

- Kansallisen ja YTA-kohtaiset psykososiaalisten ja digitaalisten mielenterveyspalvelujen osaamiskeskuksen tehtävät tarvitsevat suoran budjettirahoituksen.
 - Keskukset tuottavat laajamittaisesti palveluita kaikille HV-alueille
 - Järjestelmässä on tehokas jos kansallinen yhteistyö toimii – eli koko maa on mukana, eikä jokainen HVA kehitä omia digitaalisia mielenterveyspalveluitaan
 - *Nykyinen sote-rahoitusmalli ei mahdollista osaamiskeskusten ja nyt tehtyjen kansallisesti yhteisten palveluiden ylläpitoa*

**Digitaaliset mielenterveyspalvelut
maksavat itsensä suoraan takaisin
moninkertaisesti pelkästään säästyneinä
hoitokustannuksina.**

Sairauspäivien kustannukset VS ratkaisujen kulut

Pienetkin vaikutukset mielenterveyden häiriöiden aiheuttamissa sairauspäivissä säästävät valtavia summia

- Pelkästään mielenterveyden häiriöiden aiheuttamat 5 miljoonaa sairauspäivää maksavat yhteiskunnalle arviolta 1,5 miljardia euroa vuodessa.
- Minimaalinen käännös trendissä maksaa kansallisen osaamiskeskusverkoston sekä digi- ja etulinjan hoitojen kustannukset takaisin.
 - Kasvua ollut 2016-2022 noin 200 tuhatta pv / v
 - Koko jaksolla 2000-2020 kasvua 100 tuhatta pv / v
 - Jo 50 tuhannen sairauspäivän väheneminen (1%) vuodessa kattaisi koko toiminnan kustannukset

Terapiat
etulinjaan

Korvatut sairauspäivärahopäivät 2000–2020

NB!

- *Mallin ja osaamiskeskusten tuomat tehostamishyödyt eivät tarkoita, että mielenterveyspalveluiden budjettia voidaan vähentää!*
 - *Vaan sitä, että nykyisillä resursseilla päästään lähemmäs kysyntään ja tarpeeseen vastaamista. Ilman uudenlaisia, skaalautuvia ratkaisuja tämä ei ole mitenkään mahdollista.*
- *Mielenterveyspalveluiden piilevä kysyntä on erittäin suurta.*

**WHO:n arvion mukaan lyhytterapeuttiset
hoidot säästävät kustannuksia
nelinkertaisesi hintaansa nähden.**

Tiivistelmä

- Perustason mielenterveyspalvelut on mahdollista korjata ja terapiatakuu on toteuttaa, kun koko hoitoprosessi modernisoidaan samalla kertaa.
- Terapiat etulinjaan – toimintamalli rakentanut tarvittavat palvelut ja osoittanut että malli toimii
- Mielenterveyspalveluiden korjaaminen pysyvästi tarvitsee kuitenkin uudenlaista kansallista yhteistyötä. Tarvitaan osaamiskeskukset – ja siihen tarvitaan eduskunnan päätöksiä.